

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. Иван Димов Кабаков

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ / ФФ

Катедра “История и теория на културата”

Професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност „доцент“

на **Висшето училище по застраховане и финанси**

по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика: „Парично обращение и парични системи (Развитие на паричните системи и монетосеченето)“

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 95 от 16.11.2021 г. и в интернет-страница на Висшето училище по застраховане и финанси, като кандидат участва д-р Валентина Григорова Григорова-Генчева, хоноруван преподавател във ВУЗФ.

1. Общо представяне на процедурата и на кандидата

Със заповед № 40 от 2.03.2022 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ **във ВУЗФ** по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика: „Парично обращение и парични системи (Развитие на паричните системи и монетосеченето)“.

За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат: д-р Валентина Григорова Григорова-Генчева, хоноруван преподавател във ВУЗФ.

Представеният от Валентина Григорова Григорова-Генчева комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ВУЗФ и включва следните документи:

- Хабилитационен труд – монография с резюме за заемане на академичната длъжност „Доцент“;

- Копие на диплома за притежавана образователна и научна степен „доктор“, протокол за признаване от ВУЗФ, както и Удостоверение №08-00-14/12.01.2022 г. за признаване от НАЦИД;
- Автобиография по европейски формат;
- Списък на публикациите след защитата на докторската дисертация и екземпляри от тях;
- Разделителни протоколи за съвместните публикации;
- Справка за изпълнението на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“;
- Справка за оригиналните научни приноси в трудовете и за цитиранията;
- Формуляр за съгласие за обработката на личните данни във връзка с участието в конкурса.

Кандидатът Валентина Григорова Григорова-Генчева е приложил общо 20 научни труда, 3 студии, 2 монографии, 2 книги и списък на 13 научноизследователски разработки. Приемат се за рецензиране 5 научни труда, които са извън дисертацията и се отчитат при крайната оценка. Не се рецензират 15 научни труда по дисертацията и 15 научни труда извън проблематиката на конкурса. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва 12 в страната и 8 в чужбина.

Валентина Григорова-Генчева завършва Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1990 г., специалност „Стара и средновековна история“. Специализира антична история и нумизматика и защитава докторска дисертация във Фрибургския университет, Швейцария, където води поредица лекционни курсове по нумизматика. Работи като експерт за аукционни къщи в Швейцария и Германия, както и като заместник-ръководител на разкопките на Френския археологически институт в Аргос, Гърция. От есента на 2001 г. работи в Първа инвестиционна банка, където създава и ръководи първия и единствен по рода си в България банков департамент, специализиран за сделки с благородни метали, инвестиционни консултации и нумизматични експертизи. Активно участва в изработването на Закона за културното наследство (обн. ДВ. бр.19 от 13.03.2009 г.).

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

2.1. Оценка на учебно-педагогическата дейност и подготовката на кандидата

Д-р Валентина Григорова-Генчева води от 2008 г. магистърски курс от лекции на тема „Културното наследство: пазар и инвестиции“ в магистърската програма „Мениджмънт и социализация на културното наследство“ във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, както и активно участва в различни обучителни програми за следдипломна ква-

лификация. Лекционните и курсове и обучения са радват на заслужен интерес от страна на студентите и обучаваните в СУ „Св. Климент Охридски” не само заради предлаганата теоретичната подготовка в областта на пазара и инвестициите в културни ценности, но и с оглед на формираните практически знания и умения по отношение на парите и паричните системи. Кандидатът за „доцент“ по настоящата процедура има от 2016 г. и магистърски лекционен курс във ВУЗФ на тема „Пазари и инвестиции в благородни метали“ като същевременно участва в редица национални и международни научни проекти в областта на културното наследство и нумизматиката.

2.2. Оценка на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Хабилитационният труд на д-р Валентина Григорова-Генчева има за цел „да представи на читателя една безпристрастна картина на съвременното българско монетосечене, изчистена от фолклора на обикновените търговци и събирачи на монети. Да предостави нови научни тези, подкрепени с документи и снимки. Всяка една от частите на книгата анализира подробно периодите, през които минава българското монетосечене в исторически план: от Княжеството и Третото българско царството през социализма до Републиката. За първи път всички монетни образи, личности и хералдика са описани, разяснени и придружени с историческа справка“ (с.4 от хабилитационният труд).

Моят „прочит“ на основния труд с който участва д-р Валентина Григорова-Генчева в конкурса е свързан преди всичко с репрезентативната сила на парите и по-конкретно на тяхно използване за представяне и популяризиране на културното наследство на България, както и на нейната история. Оказва се, че този ракурс е изключително благодатен, иновативен и удовлетворителен, включително и по отношение на законодателството в тази област, ако се има предвид монографията „Парична система и монетосечене на съвременна България (1880-2021)“. В хабилитационния труд, освен вече цитираните намерения и цели на автора, могат да бъдат открити „плътни описания“ на значими исторически личности и събития, юбилеи на културни образователни институции, спортни събития, традиционен празничен календар на българите, както и значими традиционни занаяти, всички „разказани“ в монети като част от монетосеченето на съвременна България. Те са оставили трайни следи в мисленето на българите, включително и като травматичен опит от типа „бели пари за черни дни“ (с.17-19 от хабилитационния труд). Това е своеобразна „добавена стойност“ по отношение на ролята и значението на парите, паричната система и монетосеченето на съвременна България, които остават основния обект на изследването, осъществено по най-високите стандарти за научно-изследователска дейност в областта на нумизматиката.

Прави впечатление прецизната работа на кандидата със законодателството, което оформя друга линия на интерпретация и анализ, способна да реконструира и обясни правните основания на предприетите решения и стъпки преди всичко в областта на монетосеченето. Те са свързани с определяне не само на символите и образите, използвани в левовите и стотинките, но и на тяхното предпочитане като начин за отстояване на национална идентичност, независимост и суверенитет (с.8-9 от хабилитационния труд). Трайното установяване на стоково-паричните отношения и развитието на България извън Османската империя е правно осигурено от поредица закони, каквито са (например) Закона за правото на резание на монети в Княжеството от 1880 г., Закона за монетите от 1880 г., Закона за курса и покритието на банкнотите в Българската народна банка от 1919 г., както и законите от следващите периоди. Тяхното познаване позволява на д-р Валентина Григорова-Генчева да анализира в дълбочина протичащите процеси в паричните системи на монетосечене на съвременна България. Интересът към законодателството и аналитичните способности на кандидата в тази област са потвърдени и от неговото участие в изработването на Закона за културното наследство (обн. ДВ. бр.19 от 13.03.2009 г.).

Публикациите, използвани за конкурса, могат да бъдат класифицирани по следния начин: общо 13 статии и доклади от които 3 статии са в издания с импакт-фактор заедно с 3 пленарни доклада като от тях 6 статии са публикувани в реферирани международни списания и 3 доклада са публикувани в трудове на международни научни конференции в чужбина. Статиите в национални списания са 2 броя, 1 доклад е публикуван в труд на международна научна конференция в България, а 2 доклада са в научни трудове на университети. Според езика, на който са написани публикациите съответно са: 5 броя на английски език, 8 броя на български език и 7 броя на други езици. Според броя на съавторите: самостоятелните публикации са 12 броя; с един съавтор са 6 броя, а с трима и повече съавтори – 1 брой. Всички публикации са по темата на конкурса и демонстрират широкия обхват на интереси и задълбоченото отношение на кандидата в изследваната проблематика.

2.3. Приноси и цитирания

1. Хабилитационният труд на д-р Валентина Григорова-Генчева „Парична система и монетосечене на съвременна България (1880-2021)“ представя за първи път обобщено всички български пробни и официални монетни емисии от 1880 до 2021 г. като при редица екземпляри се дава подробна историческа справка, свързана с личностите, историческите събития или паметниците, изобразени върху тях. Отделено е специално внимание на редките номинали, текста и оформлението на надписите върху гуртовете на монетите и техния правопис.

Примерите са богато илюстрирани в детайли, за да направят тясно специализираното изложение максимално разбираемо за студенти, любители-колекционери и от по-широк кръг от читатели. За първи път паричната система и монетосеченето на България са разгледани в тяхната цялост, в контекста на политическата и икономическата история като същевременно се коментират и чуждестранните влияния върху възстановената българска държава.

2. Направен е детайлен преглед на иконографските композиции и легендите, представени върху българските монети като специално внимание е отделено на използваните символи и техните послания. Особено внимание е отделено на характеристиките и основните специфики във владетелските портрети и гербовете от времето на Княжество България, Третото българско царство и НРБ. Чрез сравнителни анализи и след прегледа на документи от архивите се преодоляват дълго наслагвани заблуждения, свързани с редки екземпляри от изчезнали емисии, както и редица неясноти около българското монетосечене през социалистическия период. („Парична система и монетосечене на съвременна България (1880-2021).“

3. В книгата се публикуват и коментират за първи път и редица ценни документи от българските държавни архиви – на Министерството на финансите, митниците, областните управи и др. – свързани с паричната система и монетосеченето. Новаторско е и изследването на монетовидни паметници (медали, медальони, накити и др.), свързани пряко с българското монетосечене и неговата държавна регулация. („Парична система и монетосечене на съвременна България (1880-2021)“.

4. В редица изследвания са публикувани за първи път неизвестни досега за науката монетни типове на град Пауталия, отсечени в римско време (II-III в.), като са събрани и анализирани археологически, епиграфски и нумизматични данни за икономическото развитие и търговските връзки между градовете от различни провинции в римската епоха. ("Neue Beiträge zur Erforschung der Münzprägung von Pautalia", *Annotazioni Numismatiche*, Suppl. XII, Milano 1998; "Médicaments et thermalisme à Pautalia, Thrace", *Gesnerus* (Swiss Journal for the History of Medicine and Sciences) 57/2000, p. 238-249; "Les mines du territoire de Pautalia (Thrace)", *Atlas historique des zones minières d'Europe*, Bruxelles, Luxembourg 2000; "Deux médaillons d'Antonin le Pieux du territoire de Pautalia (Thrace)", *Proceedings of the XIV-th International numismatic congress Glasgow 2009*, vol. I, Glasgow 2011; „Coin finds from sacred places in Pautalia, Thracia: offerings for health and fortune?“ (with Lily Grozdanova). In: *Proceedings of the Conference: Coins for the Gods, coins for the merchants – Economy of the sacred compared to the economy of profane*, Athens, October 24-26 2019. (forthcoming)). Тези публикации са цитирани над 20 пъти от български и чуждестранни учени.

5. В серия публикации са очертани за първи път границите и спецификите на една обособена географска зона в югозападните части на днешните български земи и в част от Северна Гърция и о-в Тасос през VI-V в. пр.Хр., която представлява специфичен военно-политически и икономически съюз между тракийските владетели и остров Тасос. Публикуват се и се анализират за първи път нови данни от десетки монетни находки, данни за металодобива и монетосеченето в региона. Тези публикации налагат промяна в използваната терминология по отношение на коментираните монетосечения. Вместо често използвания досега термин „тракийски имитации на тасоски монети“ започна използването на „трако-гръцко монетосечение“. („New hoards with small denomination coins of the Island of Thasos (6th – 5th century BC): Context, interpretation and dating” (with Ilya Prokopov), in *Ex nummis lux Studies in ancient numismatics in honour of Dimitar Draganov*, Sofia 2017; „Нова интерпретация на находки с монети от малък номинал на остров Тасос (VI-V в. пр.Хр.)”, *Пари и култура*, 2022, forthcoming; „Разпръснатото съкровище от статери от типа силен и нимфа“ (в съавторство с Иля Прокопов), в *KRATISTOS Сборник в чест на професор Петър Делев*, София 2017.) Доказателство за новаторството на тези публикации, както в областта на терминологията, така и по отношение на публикуваните нови данни, са цитиранията им от чуждестранни учени.

6. Специално внимание в публикациите е отделено на анализирането и разпространяването на научна информация, свързана с историята на благородните метали, техният добив в българските земи и продуктите от тях. Новаторски са изследванията на употребата на златни елементи като прото-парични средства за военни и/или икономически цели в Античността. („III. Ролята на благородните метали и монетите в историята на финансите като основа за бъдещото им устойчиво развитие“, в съавторство с Иля Прокопов, в *Устойчивост на финансовата система – дългосрочни перспективи (онтологични и емпирични основания)*, авторски колектив, България 1990-2020 г. *Икономика и финанси. Научно-приложни изследвания*, събрани в отделни книги, София 2021, с. 116-139; „Пътеводител на колекционера и инвеститора в монети и благородни метали“, в съавторство с Иля Прокопов, София 2017; „Сделките с продукти от благородни метали в контекста на пандемията от Covid 19“, във *„Външна търговия и пандемия“*, Сборник с доклади, представени на кръгла маса на тема „Външна търговия и пандемия“, организирана от Висшето училище по застраховане и финанси и Лабораторията за научно-приложни изследвания към него VUZF Lab на 02.12.2020 г., София 2021, с. 103-110).

3. Критични забележки и препоръки

Препоръката, която бих могъл да направя е свързана с продължаване и задълбочаване на изследванията на репрезентативната сила на парите, чиято интердисциплинарност и обществена значимост отива отвъд относително тясно специализираната проблематика на монетосеченето и нумизматиката като при реализацията на подобни изследвания биха могли да се използват методи и подходи от историографията, културологията, както и от изключително динамично развиващите се изследвания на културното наследство.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от Валентина Григорова Григорова-Генчева отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ВУЗФ.

Кандидатът в конкурса е представил значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на Валентина Григорова-Генчева, придобита в годините на научното и академичното ѝ развитие в България и в Швейцария е несъмнена и убедителна. Постигнатите резултати в учебната и научно-изследователската ѝ дейност, напълно съответстват на Правилника на ВУЗФ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализа на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята положителна оценка и убедено препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Академичния съвет за избор на Валентина Григорова Григорова-Генчева на академичната длъжност „доцент“ във ВУЗФ по професионално направление 3.8. Икономика: „Парично обращение и парични системи (Развитие на паричните системи и монетосеченето)“.

29.03.2022 г.

г. София

Изготвил становището:

Проф. д.н. Иван Кабаков